

Balzac i alguns deixebles

Text > XAVIER CORTADELLAS

Il·lustració > MARC VICENS

Heus aquí que una vegada, quan feia classes de literatura universal, vaig voler dedicar unes hores a llegir les primeres planes d'*Eugénie Grandet* d'Honoré de Balzac. El començament és brillant: «Il se trouve dans certaines provinces des maisons dont la vue inspire une mélancolie égale á celle que provoquent les cloîtres les plus sombres, les landes les plus ternes ou les ruines les plus tristes». Les primeres ratlles van fascinar els pocs alumnes que tenia.

Naturalment, vam llegir-ho en català.

La traducció de J. Navarro Costabella és de l'any 1984, quinze anys

abans que ells naixessin, o potser més. I es notava. «És

possible de trobar en certes ciutats de província,

edificis la presència dels quals inspira una malencolia igual a la

que produeixen els claustres penombrosos, els erms més desolats o les ruïnes més tristes».

Em va caldre recordar què és un claustre, què volia dir

penombrosos, què era exactament un erm...

La paraula *malencolia*, però, va ser la que ens va portar més feina.

En acabar aquella hora, amb prou feines havíem arribat a llegir dues planes.

Tres o quatre classes després, els alumnes se'n van començar a cansar. Vist amb una mirada d'avui, Balzac és excessivament descriptiu, en el que escriu predominen les coordinades, les subordinades i sobretot el detall. Proveu de fer agradar Balzac a joves ben predisposats a llegir, però que han crescut en un món en què tot és acció, frase curta i rapidesa! L'any 1895, seixanta-dos anys després que Balzac hagués publicat *Eugénie Grandet*, potser la millor novel·la de «La Comédie humaine», Marian Vayreda va guanyar el primer premi del Certamen de Blanes, que una colla de lletraferits havien organitzat el dia de la festa major, per Santa Anna. Joaquim Riera i Bertran era el president del jurat, Joaquim Ruyra hi feia de secretari. Josep Berga i Boada hi ofería un bust escultòric per al millor treball humorístic en prosa. El bust se'l va endur Marian Vayreda per l'obra *La feta del senyor Xerapi*. Tot va quedar, doncs, una mica a casa. Poc després, Vayreda va publicar aquesta narració a *La Renaixensa*. Va

ser el primer cop que unes planes seves s'editaven a Barcelona. Potser no ho va arribar a saber mai, però també Balzac havia publicat per primer cop *Eugénie Grandet* en el setmanari *L'Europe littéraire*. L'any 1833, les lectores i els lectors europeus tenien més temps. Segur que no els aturaven les frases llargues. Tampoc no devien aturar a Vayreda. He llegit *La feta del senyor Xerapi* en *El roure dels penjats*, el recull de quinze contes, dos poemes i una epístola que va publicar fa quatre anys Lapislàtzuli. Malgrat el to humorístic, si la llegiu us adonareu de seguida que Vayreda tenia ben present *Eugénie Grandet* quan escrivia el seu relat. La descripció de l'adrogueria que el senyor Xerapi tenia al firal d'Olot és sensacional: «Les barres de sabó anaven per damunt dels paners de les panses i les figues, los fideus barrejant-se per endavant amb l'arròs, lo bacallà amb la xacolata i el formatge per sobre les llaunes d'aiguarràs. Lo sostre i les parets eren aixís mateix coberts d'enfilalls de bolets, orellanes, fregalls d'aiguera i esponges, cabdells de gatsaia en forma de salomons, rateres, gàbies per aucells i grills». Sí, el senyor

Xerapi venia gàbies per empresonar grills.

Però a mi em criden més l'atenció els cabdells de *gatsaia*. Deu ser *gat-saule*, o sigui, *gatell*? Què en feien? Ai, que no sigui que hi acompanyaven els morts! Justament avui que he parlat de Balzac i de Vayreda!

En el que escriu predominen les coordinades, les subordinades i sobretot el detall. Proveu de fer agradar Balzac a joves ben predisposats a llegir, però que han crescut en un món en què tot és acció, frase curta i rapidesa!